

การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนประถมศึกษา

Teacher Development to Enhance Desirable Characteristics of Primary School Students

จันทน์ ต้นสกุล, ชญาพิมพ์ อุสาโท และพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา 2) ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยแบบบรรยาย ประเมินกรอบแนวคิดโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 379 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการ หรือรองผู้อำนวยการ ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบประเมิน แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) กรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย (1) การพัฒนาครู 4 วิธี คือการยึดองค์กรเป็นฐาน การยึดปัจเจกบุคคลเป็นฐาน การยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐาน การยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐาน (2) การเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามรูปแบบ PRIME คือการให้ความสำคัญคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรก การสร้างสัมพันธภาพ การสร้างแรงจูงใจภายใน การเป็นตัวแบบของความคิด การเสริมพลังอำนาจนักเรียน (3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมี 4 ด้านคือ สำนึกความเป็นพลเมืองดี คุณธรรม จริยธรรม สมรรถนะคุณธรรม จิตสาธารณะ 2) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบัน ในทุกด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนาครู/ การเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์/ คุณลักษณะอันพึงประสงค์/ นักเรียนประถมศึกษา

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the conceptual framework of teacher development to enhance desirable characteristics of primary school students, and 2) to examine the current and desirable states of teacher development to enhance desirable characteristics of primary school students. A descriptive method was used. The conceptual framework was assed by six experts. The samples were comprised of 379 primary schools under the Office of Basic Education Commission. The respondents were school directors or vice school directors, the Head of Personel Management, the Head of Academic Management and the Head of Group Learning. The research instruments consisted of questionnaires and the conceptual framework assessment. The data were analyzed by descriptive statistics to acquire the mean, frequency, percentage and standard deviation. The findings were as follows: 1) The conceptual framework of teacher development to enhance desirable characteristics of primary school students was composed of (1) teacher development resources comprising organization- based, individual-basesd, educators' role- based and trainer-based; (2) The model of enhancing students' desirable characteristics called the PRIME Model which was comprised of the values of desirable characteristics Priority, Relationships, Intrinsic Motivation, Modeling and Empowerment; (3) Four desirable characteristics including being a good citizen, having good morals according to King Bhumibol Adulyadej's teachings, having moral competencies and a public mind. 2) The current state of teacher development to enhance desirable characteristics of primary school students was at a moderate level and the desirable state of teacher development to enhance desirable characteristics of primary school students was at the highest level. The desirable state of teacher development to enhance desirable characteristics of primary school students was higher than the current state in every aspect.

KEYWORDS: TEACHER DEVELOPMENT/ ENHANCING DESIRABLE CHARACTERISTICS/
DESIRABLE CHARACTERISTICS/ PRIMARY SCHOOL STUDENTS

บทนำ

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา 8 ประการ (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ 12 ประการ คือ มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีความกตัญญู ใฝ่หาความรู้ รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีสติรู้ตัว ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ละอายเกรงกลัวต่อบาป คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง รัฐบาลไทย (2557) ได้กำหนดไว้ให้สถานศึกษานำไปพัฒนานักเรียนให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ของนักการศึกษาต่างประเทศ โดยคุณลักษณะดังกล่าวจะประกอบไปด้วยสำนึก ความเป็นพลเมืองดี คุณธรรมจริยธรรมตามคำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมรรถนะคุณธรรม และความมีจิตสาธารณะ จากที่กล่าวมาแสดงถึงเป้าหมายปลายทางของการพัฒนาคน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรู้ ความดี และเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาเพื่อให้เกิดคุณลักษณะสำคัญดังกล่าวแก่นักเรียน และตอบโจทย์การจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542

อย่างไรก็ตามปัจจุบันพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับมากและต้องพัฒนาโดยเร่งด่วน เช่น ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ขาดความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน (นิพนธ์ ยศดา, 2556) นักเรียนไม่มีจิตสาธารณะ ไม่มีคุณธรรมจริยธรรม (พิชัย บุญมาหนองคู, 2556) นักเรียนประถมศึกษา มีความผิดปกติเกี่ยวกับยาเสพติด ลักทรัพย์ และทำร้ายร่างกาย เล่นการพนัน (พรสันต์ เลิศวิทยานวัฒน์, 2550) ไม่มีความพอเพียง นิสสัยบริโภคนิยม ฟุ้งเฟ้อ สรุ่ยสุร่าย เลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติ ไม่เห็นคุณค่าภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมไทย (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2553; นิพนธ์ ยศดา, 2556) ทักษะทางอารมณ์จิตใจของนักเรียนประถมศึกษาเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ เช่น การรู้จักตนเอง อดทนรอ มีน้ำใจ ยอมรับผิดชอบ กระตือรือร้น สนใจใฝ่รู้ ปรับตัว (ไทยรัฐ, 2557) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเก่งและด้านความดีของนักเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนา เช่น การมีวินัย รับผิดชอบต่อส่วนรวม (นิตา ศรีสร้อย, 2551) ซึ่งคุณลักษณะที่มีปัญหาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนประถมศึกษามีปัญหาในเรื่องสำนึกความเป็นพลเมืองดี คุณธรรมจริยธรรมตามคำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมรรถนะคุณธรรม และความมีจิตสาธารณะ ซึ่งหากไม่แก้ไข ก็จะเป็นลักษณะนิสัยที่คงทนถาวรและแก้ไขได้ยากเมื่อโตขึ้น เพราะการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการวางรากฐาน

แก่เด็ก วางพื้นฐานในการพัฒนาชาติ เพราะเป็นการจัดการศึกษาแก่เด็กระดับพื้นฐานตั้งแต่ 7-12 ปี เป็นวัยที่เหมาะสม มีความสำคัญมากในการพัฒนาคุณลักษณะให้ได้ผล เพราะเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับอื่น ๆ ดังนั้นครูจึงควรเข้าใจและใส่ใจในเรื่องนี้

เมื่อศึกษาคุณลักษณะของครูประถมศึกษาซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนก็ปรากฏว่ามีปัญหาเช่นกัน พบว่าครูประถมศึกษาบางส่วนทำผิดวินัย เรื่องการปฏิบัติต่อนักเรียน การปฏิบัติต่อวิชาชีพ และการปฏิบัติต่อนักเรียน ปีหนึ่ง ๆ มีข้าราชการครูประถมศึกษาจำนวนมากที่ทำผิดวินัย และทำผิดจรรยาบรรณครู ถูกลงโทษทางวินัยตามความผิด ก่อให้เกิดความเสียหาย แก่ข้าราชการครูและภาพพจน์ของครูเป็นอันมาก เช่น ครูลงโทษนักเรียนด้วยวิธีรุนแรง ครูลู่หลง ในอบายมุข ประพฤติตนในทางที่ไม่ดี (ตรามิสรา อื่นคำ, 2554) จากข้อมูลพบว่า ครูสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทำต่อเด็กที่ไม่เหมาะสม เช่น ทบตี การใช้คำพูดด่าทอ ตาหนี พฤติกรรม การพูดจาที่ใช้อารมณ์ การใช้อำนาจ (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ, 2555) จากสภาพการพัฒนาการศึกษาที่มุ่งเน้นเฉพาะงานวิชาการ จึงมุ่งพัฒนา ครูที่มุ่งเน้นความเก่ง ทำให้คนที่เข้ามาเป็นครูบางคนจึงไม่ได้มีลักษณะครูที่ดีมีความศรัทธาในวิชาชีพ ที่แท้จริง ถึงแม้จะเป็นครูเพียงส่วนหนึ่งแต่ทำให้ภาพลักษณ์ของครูแย่ลง นักเรียนไม่เชื่อฟังและไม่ให้ความเคารพ ปัจจุบันครูประถมศึกษาจึงได้รับการนับถือน้อยลง ดังนั้น จึงควรเร่งพัฒนาครูเพื่อส่งต่อ คุณลักษณะที่ดีสู่นักเรียนประถมศึกษา

เนื่องจากครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนให้บรรลุผล เพราะครูอยู่ในฐานะผู้ให้การศึกษาของชาติ เป็นผู้กำหนดอนาคตของคนในชาติ ชาติใดมีครูเป็นคนเก่ง เป็นคนเสียสละ ตั้งใจทำงาน เพื่อประโยชน์ของนักเรียน ผลผลิตคือพลเมืองที่เก่ง และฉลาด มีศักยภาพ สามารถแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้ (รุ่ง แก้วแดง, 2545) เด็กต้องเห็นตัวแบบ ที่ดีจากบุคคลรอบข้างตั้งแต่เด็ก เช่น พ่อแม่ ครู เป็นต้น (สุวิมล ว่องวานิช และคณะ, 2550) ครูที่มีความเอาใจใส่ให้นักเรียนทำให้นักเรียนมีการพัฒนาทางวิชาการ และมีทักษะทางสังคมด้านความเมตตา ช่วยเหลือ ผู้อื่นมากขึ้น (Zakrzewski, 2012) สิ่งสำคัญในการพัฒนาหรือวิธีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนให้บรรลุผลคือ การพัฒนาครูให้ตระหนักในความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นอันดับแรก พัฒนาการสร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้างแรงจูงใจ เป็นตัวแบบของความดี (Berkowitz, 2011) ดังนั้น สิ่งที่ถูกกล่าวมาจึงมีความสำคัญและควรเร่งสร้างให้เกิดกับครูไทย ครูที่มีความเมตตา สามารถสร้าง บรรยากาศที่ดีในองค์กร ครูที่เป็นตัวแบบของความดี สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน และสามารถเสริมสร้างเด็กและสังคมที่ดีได้ (มาดโมฟี จิตวิริยธรรม, 2552) ดังนั้น การพัฒนาครูจึงมีความสำคัญมากในการเชื่อมโยงสู่การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ให้บรรลุผล

“... พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ปลุกฝังผู้เรียนให้มีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ...” เป็นเป้าหมาย

การพัฒนาครูซึ่งกำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 52 (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2554) “ให้มีการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบางวิทยฐานะบางตำแหน่ง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสม ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 หมวด 5 มาตรา 80 (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2550)

การพัฒนาครูที่แท้จริงต้องเริ่มจากภายในสถานศึกษา โดยมีผู้บริหารกระตุ้นให้ครูพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547) การพัฒนาให้ครูเป็นต้นแบบของความคิด การพัฒนาสัมพันธภาพที่ดี ระหว่างครูกับผู้บริหาร สถานศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างครูด้วยกัน ครูกับชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน การพัฒนาครูให้เห็นความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรก สร้างสัมพันธภาพที่ดี การสร้างแรงจูงใจจากภายในของเด็ก ครูเป็นต้นแบบของความคิด สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อพัฒนานักเรียนให้บรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาชาติ การวิจัยเรื่องการพัฒนาครูเพื่อให้ครูมีความสามารถ มีใจรักในหน้าที่ เห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ครูมุ่งมั่นอบรมนักเรียน เสริมพลังอำนาจนักเรียน ให้นักเรียนคิด ตัดสินใจด้วยตนเอง โดยเชื่อมโยงกับวิธีการพัฒนาครูที่ครอบคลุมหลากหลายรูปแบบ หลากหลายวิธีการ เพื่อลดจุดอ่อนในวิธีการพัฒนาเดิม ๆ ที่เป็นปัญหา ประกอบด้วย 1. การพัฒนาครูโดยยึดองค์กรเป็นฐาน (ความต้องการจำเป็นขององค์กรเป็นฐาน สถานศึกษาเป็นฐาน การพัฒนาองค์กร และระบบสังคม) 2. การพัฒนาครูโดยยึดปัจเจกบุคคลเป็นฐาน (โครงสร้างพฤติกรรม มนุษยนิยม ความรับผิดชอบเป็นฐาน และพัฒนาการ) 3. การพัฒนาครูโดยยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐาน (การศึกษาโดยอิสระ สมรรถนะเป็นฐาน และครูเป็นศูนย์กลาง) 4. การพัฒนาครูโดยยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐาน (การแลกเปลี่ยน การประสานความร่วมมือ การสอนโดยเพื่อนร่วมงาน และ ผู้สนับสนุน) (Orlich, 1989)

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา จะทำให้ได้กรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา และได้ผลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบบรรยาย โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยศึกษาเอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเรื่องการพัฒนาครู คุณลักษณะอันพึงประสงค์ วิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณลักษณะครูที่เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ วิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา ส่วนที่เกี่ยวกับรายละเอียดของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากแนวคิดของนักการศึกษาของไทยและต่างประเทศ หลักสูตรการศึกษา พุทธศักราช 2551 นโยบายของรัฐบาล สังเคราะห์ จัดกลุ่มเนื้อหา เป็น 4 ด้าน คือ สำนักความเป็นพลเมืองดี คุณธรรมจริยธรรม สมรรถนะคุณธรรม จิตสาธารณะ นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดประเด็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน กรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา กำหนดเป็น 3 ประเด็น คือการพัฒนาครู คุณลักษณะอันพึงประสงค์ วิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา แต่ละประเด็นหลักกำหนดองค์ประกอบย่อย กำหนดนิยาม จากนั้นจัดทำร่างแบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับกรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาครู การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จำนวน 6 คน ประเมินความเหมาะสม สำหรับแบบประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิต่อกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 28,273 โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จาก 183 เขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 379 โรงเรียน โดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร 2) ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล 3) ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ 4) ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครู เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วยประเด็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม สภาพการพัฒนาครูที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สภาพการพัฒนาครูในด้านวิธีเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สิ่งที่โรงเรียนทำได้ดีและที่ควรแก้ไขปรับปรุง ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยคำตัดสินความสอดคล้องได้ค่ามากกว่า .50 และตรวจสอบความเที่ยงด้วยวิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (.99) เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

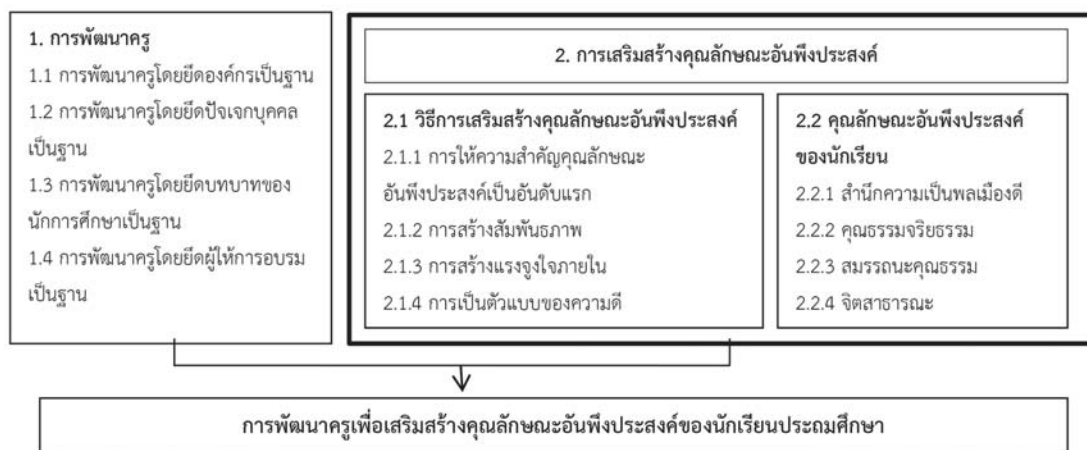
ผลการวิจัย

1. กรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย (1) การพัฒนาครู 4 วิธี คือการยึดองค์กรเป็นฐาน การยึดปัจเจกบุคคลเป็นฐาน การยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐาน การยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐาน (2) การเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามรูปแบบ PRIME คือการให้ความสำคัญคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรก การสร้างสัมพันธภาพ การสร้างแรงจูงใจภายใน การเป็นต้นแบบของความคิด การเสริมพลังอำนาจนักเรียน (3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมี 4 ด้านคือ สำนักความเป็นพลเมืองดี คุณธรรมจริยธรรม สมรรถนะคุณธรรม จิตสาธารณะ ความเหมาะสมของกรอบแนวคิดในภาพรวมอยู่ในระดับดีมีค่าเฉลี่ยตัวแปรรวม 4.28 โดยค่าเฉลี่ยความเหมาะสมด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีค่าสูงสุด ($\bar{X} = 4.50$) ค่าเฉลี่ยวิธีการพัฒนาครูมีค่าต่ำสุด ($\bar{X} = 3.50$) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยในแต่ละด้านปรากฏผล ดังนี้

1.1 องค์ประกอบด้านการพัฒนาครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมีค่าเฉลี่ย 3.50 โดยค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของการพัฒนาครูโดยการยึดองค์กรเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.67$) และการพัฒนาครูโดยการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.50$) ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาครูโดยภาพรวมและวิธีการพัฒนาครูแต่ละองค์ประกอบย่อยอยู่ในระดับดี

1.2 องค์ประกอบด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน (five - part model teaching: PRIME Model) โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมากมีค่าเฉลี่ยภาพรวม 4.50 โดยค่าเฉลี่ยความเหมาะสมด้านการให้ความสำคัญคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรกและการสร้างแรงจูงใจภายใน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.83$) และการเสริมพลังอำนาจนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.83$)

1.3 องค์ประกอบด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมีค่าเฉลี่ยรวม 4.42 โดยค่าเฉลี่ยความเหมาะสมด้านสำนักความเป็นพลเมืองดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.67$) และสมรรถนะคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.17$)

แผนภาพ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา

2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = .75) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = .55) และมีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้าน และประเด็นย่อยแต่ละด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ด้านวิธีการพัฒนาครู

2.1.1 สภาพปัจจุบันด้านวิธีการพัฒนาครู

สภาพปัจจุบันด้านวิธีการพัฒนาครูที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = .75) วิธีการยึดองค์กรเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = .73) วิธีการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = .78)

สภาพปัจจุบันด้านวิธีการพัฒนาครูในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = .75) วิธีการยึดองค์กรเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = .74) วิธีการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = .76)

2.1.2 สภาพที่พึงประสงค์ด้านวิธีการพัฒนาครูในมิติที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = .53) วิธีการยึดองค์กรเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = .51) วิธีการยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐานและวิธีการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = .54)

สภาพที่พึงประสงค์ด้านวิธีการพัฒนาครูในมิติของการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = .56) วิธีการยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = .55) วิธีการยึดปัจเจกบุคคลเป็นฐานและวิธีการยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = .56)

2.2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา

2.2.1 สภาพปัจจุบันของสภาพการพัฒนาครูด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = .75) สภาพการพัฒนาครูด้านการเป็นตัวแทนของความดีมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = .74) และการเสริมพลังอำนาจนักเรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = .75)

2.2.2 สภาพที่พึงประสงค์ของสภาพการพัฒนาครูด้านการเป็นตัวแทนของความดีมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = .55) การให้ความสำคัญคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรก การสร้างสัมพันธภาพ และการเสริมพลังอำนาจนักเรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = .56)

2.3 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง

2.3.1 สภาพปัจจุบันของสภาพการพัฒนาครูส่งผลต่อด้านคุณธรรมจริยธรรมมากที่สุด ($X = 3.42$, S.D. = .75) และด้านจิตสาธารณะน้อยที่สุด ($X = 3.40$, S.D. = .78)

2.3.2 สภาพที่พึงประสงค์ของสภาพการพัฒนาครูส่งผลต่อด้านจิตสาธารณะมากที่สุด ($X = 4.69$, S.D. = .53) สำนึกความเป็นพลเมืองดี คุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะคุณธรรมน้อยที่สุด ($X = 4.68$, S.D. = .53)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นนำมาสู่การอภิปรายได้ดังนี้

1. กรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและแต่ละด้านอยู่ในระดับดี สะท้อนประเด็นดังนี้

1) การให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนว่าเป็นสิ่งที่ควรขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นให้สัมฤทธิ์ผลจริง ซึ่งจากข้อค้นพบจากการเก็บข้อมูลครูและผู้บริหารโดยส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะว่าควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งในปัจจุบันเน้นด้านวิชาการมากเกินไป ทำให้นักเรียนมีปัญหาเด็กเครียดและเด็กบางคนออกกลางคัน

2) การให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับประถมศึกษาว่าเป็นการวางรากฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีแก่นักเรียน ซึ่งเป็นฐานของการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้นได้อย่างมั่นคง เพราะปลูกฝังให้มีความรู้และฝึกทักษะพื้นฐาน เตรียมสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต เป็นการวางรากฐานที่ดีเพื่อต่อยอดในระดับสูงได้มีประสิทธิภาพ เด็กใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนยาวนานถึง 8 ปี เป็นวัยที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณลักษณะให้ได้ผล ซึ่งปัจจัยในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้บรรลุผลนั้น ประกอบด้วยวัยที่เหมาะสม ผู้พัฒนามีคุณสมบัติที่เหมาะสม และวิธีการเหมาะสม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2538)

1.1 องค์ประกอบการพัฒนาครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีความเหมาะสมที่จะเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้สำเร็จ เพราะครูมีบทบาทต่อการพัฒนานักเรียนในทุกด้าน เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ครูเป็นผู้กำหนดอนาคตทางการการศึกษาของชาติและของคนในชาติ ชาติใดมีครูเป็นคนเก่ง เสียสละ ตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของนักเรียน ผลผลิตคือ พลเมืองที่เก่งและฉลาด มีศักยภาพ สามารถแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้ (รุ่ง แก้วแดง, 2545) การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสิ่งสำคัญในการพัฒนา คือการจัดให้ครูมีโอกาสพัฒนาคุณลักษณะเช่นเดียวกับที่พัฒนาผู้เรียน (Character Education Partnership, 2005) เด็กต้องเห็นตัวแบบที่ดีจากบุคคลรอบข้างตั้งแต่เด็ก เช่น พ่อแม่ ครู เป็นต้น (สุวิมล ว่องวานิช และคณะ, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรดา ชัยสงคราม (2555) ที่พบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาด้านการวางแผน และการนำแผนไปปฏิบัติด้านบุคลากรมีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด

1.2 องค์ประกอบวิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ประกอบด้วยให้ความสำคัญคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรก การสร้างสัมพันธภาพ การสร้างแรงจูงใจภายใน การเป็นตัวแบบของความดี และการเสริมพลังอำนาจนักเรียน (PRIME) ว่ามีความเหมาะสมกับสังคมไทย ซึ่งที่มาของการสร้าง PRIME Model (Berkowitz, 2011) เกิดจากการมองปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนคือการคร่ำเคร่งกับการสอบ อิทธิพลของสื่อ ค่านิยมในสังคม ครอบครัวที่มีผลต่อคุณลักษณะของนักเรียน แล้วนำมาศึกษากับเด็กระดับประถมศึกษาใช้เวลาศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อสร้าง PRIME Model ถึง 37 ปี ในการคิดค้นเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งจากองค์ประกอบดังกล่าวทำให้ PRIME Model มีความเหมาะสมกับบริบทที่จะนำมาใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาในสังคมไทย ทำให้ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก

1.3 องค์ประกอบด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ประกอบด้วย สำนึกความเป็นพลเมืองดี คุณธรรมจริยธรรม สมรรถนะคุณธรรม และจิตสาธารณะ เป็นคุณลักษณะที่ดีที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนในระดับประถมศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทในสังคมไทยในขณะนี้ สำนึกความเป็นพลเมืองดีเป็นตัวแปรที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก และมีค่าเฉลี่ยในระดับดีมาก

ในสังคมไทยปัจจุบันมีกรณีศึกษามากมายที่พบว่าขาดความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (สำนักงานป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ, 2553) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสมรรถนะคุณธรรม นอกจากนี้แผนการศึกษาชาติ (2552-2559) มีกรอบแนวคิดเรื่องการสมานฉันท์เอื้ออาทร เช่น มีคุณธรรมจริยธรรมตามคำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การรักษาสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของจิตสาธารณะ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)

2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบัน ในทุกด้าน ประเด็นย่อยแต่ละด้านมีรายละเอียด นำมาสู่การอภิปราย ดังนี้

2.1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านวิธีการพัฒนาครู

2.1.1 สภาพปัจจุบันด้านวิธีการพัฒนาครู โดยภาพรวมด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งสองมิติมีสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสำหรับวิธีการยึดองค์การเป็นฐาน ส่วนวิธีการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งสองมิติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ปัจจุบันสภาพการพัฒนาครูที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีการปฏิบัติในระดับหนึ่งแต่มีได้บังเกิดผลเท่าที่ควร และการพัฒนาครูด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายมากนักเช่นกัน สอดคล้องกับสุรดา ชัยสงคราม (2555) พบว่า การดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ต้องการนั้นกระทำได้ค่อนข้างยาก เพราะเป็นเรื่องของนามธรรมที่เห็นผลยาก ต้องใช้เวลานาน แม้โรงเรียนให้ความสำคัญแต่กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับวิชาการมากกว่า ดังนั้นโรงเรียนจึงให้ความสำคัญกับการสร้างเนื้อหาวิชาการมากกว่า ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือครูมีภาระงานมาก จึงทำให้ครูไม่เห็นความสำคัญกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเท่าที่ควรจะเป็น และเมื่อดูหน่วยของการพัฒนาครูซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการผลิตครูโดยตรงคือสถาบันผลิตครูก็มีการพัฒนาครูทั้ง 4 วิธีในระดับปานกลาง ซึ่ง แพรรัตน์ สบเสถียร (2553) พบว่าการพัฒนาอาจารย์โดยใช้วิธีการยึดองค์การเป็นฐาน การยึดปัจเจกบุคคลเป็นฐาน การยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐาน และการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง อนึ่งจากการศึกษาการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีความสอดคล้องกับการพัฒนาครูส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ดังนั้นควรพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะเทคนิคในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้วย ดังที่ สุรดา ชัยสงคราม (2555) กำหนดวิธีการพัฒนาครูให้มีความรอบรู้ การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์

ปัจจุบันโรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาครูโดยวิธีการยึดองค์การเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษามากกว่าวิธีการพัฒนาครูด้านอื่น ๆ เมื่อคุณลักษณะย่อย

ของการพัฒนาครูโดยการยึดองค์กรเป็นฐาน ประกอบด้วยการพัฒนาครูเพื่อความเป็นองค์กรในอนาคต พัฒนาทั้งองค์กรเป็นระบบขั้นตอน ตามความต้องการขององค์กรในภาพรวม ตามความต้องการของสถานศึกษา มุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรในการแก้ปัญหา ส่งเสริมการปกครองโดยลำดับชั้น ตอบสนองสมดุลระหว่างความคาดหวังขององค์กรและปัจเจกบุคคล ซึ่งมีลักษณะเฉพาะเป็นการพัฒนาทั้งระบบ เป็นขั้นตอน มีวิธีการ สื่อ และองค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม บุคลากรทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา รวมทั้งนโยบายให้มีการพัฒนามุ่งเน้นสถานศึกษาเป็นฐาน และสภาพปัจจุบันโรงเรียนเป็นนิติบุคคล จากองค์ประกอบทั้งหลายทำให้โรงเรียนมีการพัฒนาครูวิธีการยึดองค์กรเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษามากกว่าวิธีอื่น

2.1.2 สภาพที่พึงประสงค์ทั้งสองมีติดอยู่ในระดับมากที่สุด แต่สภาพการพัฒนาครูที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา วิธีการยึดองค์กรเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สภาพการพัฒนาครูด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาโดยวิธีการยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนวิธีการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สะท้อนถึงการพัฒนาครู ดังนี้

สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ แพรรัตน์ สบเสถียร (2553) ที่พบว่าการพัฒนาอาจารย์วิธีการยึดองค์กรเป็นฐาน มีความต้องการพัฒนาในระดับมากเช่นกัน แสดงถึงโรงเรียนมีความต้องการที่จะพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาให้มากขึ้นและแนวโน้มของการพัฒนาจะดีขึ้นในอนาคต และมีความคาดหวังพัฒนาครูด้วยวิธีการยึดองค์กรเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาให้มากขึ้นกว่าวิธีการยึดปัจเจกบุคคลเป็นฐาน การยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐานและการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา

2.2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง สภาพปัจจุบันสภาพการพัฒนาครูด้านการเป็นตัวแทนของความดีมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และการเสริมพลังอำนาจนักเรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สภาพที่พึงประสงค์ของสภาพการพัฒนาครูด้านการเป็นตัวแทนของความดีมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด การให้ความสำคัญคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรก การสร้างสัมพันธภาพ และการเสริมพลังอำนาจนักเรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

สภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูสอดคล้องกันคือ การเป็นตัวแทนของความดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการเสริมพลังอำนาจนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แสดงถึงมีการพัฒนาครูให้เป็นแบบอย่างแต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โรงเรียนยังมีความคาดหวังที่จะพัฒนาในด้านนี้ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันมีการอบรมครู มีโครงการต่าง ๆ ภาพลักษณ์ของครูยังไม่ดีนัก แม้จะเป็นครูส่วนน้อยแต่ก็มีผลต่อนักเรียน มีผลการวิจัยพบว่า ครูไม่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ การสอนแย่ง ไม่ค่อยเข้าสอน ไม่ตรงต่อเวลา ใกล้ชิดกับนักเรียนน้อยลง ไม่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและ

พยากรณ์ทางการเกษตร, 2554) ประกอบกับการมุ่งเน้น เห็นความสำคัญกับการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก โดยตรงในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน มีโรงเรียนต้นแบบ มีโรงเรียนวิถิพุทธ ทั้งที่สิ่งสำคัญคือการเป็นต้นแบบของครู เพราะการเป็นต้นแบบที่ดีเป็นการยกตัวอย่างที่ดีที่สุดที่นักเรียนสามารถเห็นและเลียนแบบการกระทำ ความประพฤติต่าง ๆ ได้โดยตรง และเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน (Ryan, 2002) เพราะครูประถมศึกษามีความใกล้ชิดกับเด็กมาก เพียง 1 นาทีของการสอน การกระทำก็อาจจะเป็นการกำหนดอนาคตของเด็ก ส่วนการเสริมพลังอำนาจนักเรียน มีการพัฒนาครูน้อยกว่าด้านอื่น ๆ อาจจะเป็นเพราะว่าครูไม่เห็นความสำคัญของผลที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และในระดับนโยบายไม่ได้มุ่งเน้นชัดเจนนัก ซึ่งในด้านนี้ผู้เชี่ยวชาญให้ลำดับความสำคัญหลังสุดแต่ก็อยู่ในระดับดี แต่อย่างไรก็ตาม การเสริมพลังอำนาจก็มีผลต่อภาพลักษณ์ครู ดังผลการวิจัยพบว่า ภาพการศึกษาไทยฝังรากลึบระบบทหารกับเด็ก โรงเรียนไทยมีภาพแยะของความเป็นเผด็จการ ครูบังคับเด็ก ครูอาจารย์เผด็จการ บังคับให้กระทำ ห้ามโต้เถียง ลงโทษโดยใช้วิธีการรุนแรง และมีนักเรียนกลุ่มหนึ่งได้รณรงค์การปฏิวัติการศึกษา ภาพโรงเรียนในเมืองไทยที่เป็นเหมือนเครื่องจักรเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดนอกกรอบ แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ลดการท่องจำจากตำรา (New York Times, 2013) จากสภาพการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นสังคมทำให้โรงเรียนมีความคาดหวังให้พัฒนาการเป็นต้นแบบของครูและการเสริมพลังอำนาจนักเรียนให้มากที่สุด

2.3 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง สภาพปัจจุบันของสภาพการพัฒนาครูส่งผลต่อด้านคุณธรรมจริยธรรมมากที่สุด และด้านจิตสาธารณะน้อยที่สุด สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาครูส่งผลต่อด้านจิตสาธารณะมากที่สุด ด้านสำนึกความเป็นพลเมืองดี ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านสมรรถนะคุณธรรมน้อยที่สุด สะท้อนถึงการพัฒนาครู สภาพปัจจุบันการพัฒนาครูส่งผลด้านคุณธรรมจริยธรรมตามคำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องจากมีสถาบัน องค์การ หน่วยงานต่าง ๆ สื่อ และมีนโยบายรองรับ มีแรงจูงใจและสิ่งสำคัญคือ พระองค์ท่านเป็นต้นแบบทั้งความคิด คำพูด การกระทำที่ทำให้เห็นเป็นเวลายาวนาน ซึ่งเป็นแรงจูงใจภายในทำให้การพัฒนาครูส่งผลต่อด้านคุณธรรมจริยธรรมตามคำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมากกว่าด้านจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชัย บุญมาหนองคู (2556) ที่พบว่าปัจจุบันนักเรียนขาดจิตสาธารณะ อาจด้วยสาเหตุนี้ ทำให้เมื่อดูสภาพที่พึงประสงค์มีความมุ่งเน้นด้านจิตสาธารณะ ส่วนด้านอื่น ๆ มุ่งเน้นให้เกิดผลรองลงมา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรสนับสนุนการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง การกำหนดนโยบายพัฒนาครูมุ่งเน้นการเป็นต้นแบบของความดี การให้รางวัล และส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพ เนื่องจากการวิจัยพบว่าการเป็นต้นแบบของความดี มีสภาพพึงประสงค์มากที่สุดและสูงสุด

1.2 โรงเรียนควรพัฒนาผู้เรียนโดยมุ่งเน้นด้านจิตสาธารณะ เนื่องจากเป็นประเด็นที่มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด มีการปฏิบัติน้อยที่สุด พร้อมทั้งส่งเสริมในเรื่องงบประมาณ เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า มีสภาพพึงประสงค์ในระดับมากที่สุดและสูงสุด

1.3 โรงเรียนควรมุ่งเน้นการพัฒนาครูโดยเน้นการยึดองค์กรเป็นฐานและการยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐานเพราะจากการวิจัยพบว่าทั้งมิติของการพัฒนาครูที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และมิติของการพัฒนาครูในด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีสภาพพึงประสงค์มากที่สุดและสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษากรอบแนวคิด สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์เท่านั้น และยังพบว่ามิติของการพัฒนาครูที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และมิติของการพัฒนาครูในด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีความสอดคล้องกันทั้งในด้านสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ควรทำวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาการเป็นตัวแบบครูดีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า สภาพปัจจุบันการพัฒนาครูด้านการเป็นตัวแบบความดีอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งค่าเฉลี่ยจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการประเมินกรอบอยู่ในระดับดีมาก

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับปรับปรุงที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- ชนิตา รักษ์พลเมือง. (2550). รายงานการวิจัยการเปรียบเทียบกฎหมายที่ส่งเสริมการพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2538). ทฤษฎีต้นไม้วิจัยธรรมการวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตรามิสา อินคำ. (2554). การประเมินความต้องการจำเป็นคุณลักษณะจรรยาบรรณครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร (ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). การวัดและประเมินผลทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ไทยรัฐ. (2557). หมอซีไอคิว อีคิวเด็กไทยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ. สืบค้นจาก <http://www.kroobannok.com/63925>
- นิดา ศรีสร้อย. (2551). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกัลยาณมิตรธรรมของครูกับคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกจนคร เขต 3 (ปริญญาานิพนธ์ คุรศาสตรมหาบัณฑิต). คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกจนคร.
- นิพนธ์ ยศดา. (2556). การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขุภีบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหาร จัตุการการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พรลันต์ เลิศวิทยาวีวัฒน์. (2550). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษา เอกชน (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขุภีบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหารการการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิชัย บุญมาหนองคู. (2556). การพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร ดุขุภีบัณฑิต). สาขาการบริหารจัตุการการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกจนคร.
- แพรรต์ สบเสถียร. (2553). การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในยุคที่มี การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุขุภีบัณฑิต). สาขาการบริหาร การการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสยาม.
- มาศโมฬี จิตวิริยธรรม. (2552). คุณธรรมที่ส่งเสริมการเป็นกัลยาณมิตรของผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา ของรัฐ (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขุภีบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหาร การการศึกษา คณะปรัชญา มหาวิทยาลัย ศิลปากร.
- รัฐบาลไทย. (2557). คลข. กำหนด 12 ค่านิยมหลักของคนไทย เพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง. สืบค้นจาก <http://www.thaigov.go.th/index.php/th/media-centre-government-house/item/86680-id86680.html>
- รุ่ง แก้วแดง. (2545). โรงเรียนนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและพยากรณ์ทางการเกษตรแม่โจ้. (2554). แม่โจ้โพลล์เผยเด็กต้องการครูที่มีความ เอาใจใส่ห่วงใย. สืบค้นจาก http://wrote107.blogspot.com/2011/01/blog-post_16.html
- สุรดา ชัยสงคราม. (2555). กลยุทธ์การบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรดุขุภี บัณฑิต). สาขาวิชาการบริหารการการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ. (2550). โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย. ศูนย์ ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิก.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2553). คุณภาพการศึกษาไทย: โฉมไปไม่ถึงฝัน. วารสารพัฒนาการเรียน มหาวิทยาลัยรังสิต, 96-100.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิค.
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ (2553). *การทุจริตในรัฐวิสาหกิจปัญหาและแนวทางแก้ไข*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). *การพัฒนาองค์การและบุคลากรแนวคิดใหม่ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี่.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2554). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. (2555). *รายงานการศึกษาเกี่ยวกับความรุนแรงต่อเด็กระดับประถมศึกษาตอนปลาย*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ภาษาอังกฤษ

- Berkowitz, M.W. (2011). *The importance of character education : An interview with Dr. Marwin Berkowitz*. Retrieved from https://www.facebook.com/note.php?note_id=173880892665817.
- Character Education Partnership. (2005). *The eleven principles*. Retrieved from www.character.org/site/c.gwKUjhNYJrF/b.993263/k.7.../The_Eleven_Principles.htm.
- New York Times. (2013, 28 May). *In Thailand's School Vestiges of Military Rule*. Retrieved from <http://www.kroobannok.com/58870>
- Orlich, D. C. 1989. *Staff development: enhancing human potential* Massachusetts: Allyn and Bacon Adivision of Simon & Schuster.
- Ryan, K. (2002). *The six E's of character of education*. Retrieved from www.bu.edu/education/caec/files/6E.htm.
- Zakrzewski, V. 2012. *Four Ways Teachers Can Show They Care*[Online]. Retrieved from http://greatergood.berkeley.edu/article/item/caring_teacher_student_ationship

ผู้เขียน

นางสาวจันทน์ ต้นสกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยทราย หมู่ 5 ตำบลนาเตย อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา 82150 อีเมล: jantanee179@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชญาพิมพ์ อูสาโห ประธานสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร อีเมล: chayapim.u@chula.ac.th

ศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร อีเมล: pruet.s@chula.ac.th